

6. Tuning Educational Structures in Europe. – [pa.eu.int/comm/education/policies/educ/tuning/tuning – en.html](http://pa.eu.int/comm/education/policies/educ/tuning/tuning-en.html)

7. Швалб Ю. Психологічні аспекти компетентнісного підходу в освіті // Швалб // Вища школа. – 2010. – №1. – С.31-36.

Стаття надійшла до редакції 01.06.2010р.

УДК 371.1-026.15

*Т.Є. Кристончук,
к. пед. н., ст. викладач,
Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти*

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

У статті представлена проблема, пов'язана з роллю та значенням творчої діяльності вчителя у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу. Розглянуто специфіку та ознаки педагогічної творчості педагога, виділено критерії творчої педагогічної діяльності.

Ключові слова: професійна компетентність, творча діяльність педагога.

В статті для обговорення пропонується проблема, пов'язана з значенням творчої діяльності педагога в навчально-виховному процесі вищого навчального закладу. Розглянуто специфіку та ознаки педагогічної творчості педагога, виділено критерії творчої педагогічної діяльності.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, творческая деятельность педагога.

The problem connected with the role and meaning of creative teacher's activity in teaching-bringing process of the higher establishment is presented in the article. The specific and characteristic of pedagogical teacher's creativity are examined; the criteria of creative pedagogical activity are distinguished.

Key words: professional competence, creative activity of the teacher.

Постановка проблеми. В умовах інформаційного суспільства вивчення неперервної професійної освіти полягає не тільки в адаптації фахівців до потреб ринку праці, підвищенні їхньої кваліфікації, можливості отримання нової спеціальності, але у формуванні якісно нової професійної культури людей. Тому випускники навчальних закладів повинні бути не тільки професіоналами, бездоганними фахівцями у своїй галузі, але і висвітленими, впевнено орієнтуватися в інших сферах, культурі, літературі, компетентними, здатними до прийняття відповідального рішення [2, с. 256]

Реформування національної системи педагогічної освіти вимагає створення нових стандартів, удосконалення навчальних програм, доповнення змісту навчальних посібників та підручників. Сьогодні зміст системи освіти має забезпечувати передумови для запровадження педагогічних технологій творчого розвитку учнів, вчителів та викладачів, формування розвитку творчої особистості, предметної, особистісної, методологічної соціальної компетентності.

Саме тому набуття сучасним вчителем, викладачем не тільки необхідних професійних знань, умінь та навичок, але і знання методів наукової

дагогічного дослідження, оволодіння принципами і методами пізнання
орії та практики своєї професійної діяльності, усвідомлення, формулю-
ння та творче вирішення педагогічних задач забезпечують формування
тодологічної культури педагога.

Поняття професійної компетентності ширше знань, умінь та навичок,
лючас всі сторони діяльності: знаннєву, операційно-технологічну, цінні-
ю-мотиваційну.

Компетентність – інтегральна характеристика особистості, яка ви-
ачає її здатність вирішувати проблеми та типові завдання, що виникають
реальних життєвих ситуаціях, у різних сферах діяльності на основі вико-
стання знань, навчального та життєвого досвіду відповідно до засвоєної
стеми цінностей [1]. Компетентність – знання, усвідомленість, авторите-
ність у будь-якій галузі, поінформованість, обізнаність, авторитетність.

Професійна компетентність педагога – особистісні можливості учи-
еля, які дозволяють йому самостійно й ефективно реалізовувати цілі педа-
гогічного процесу. Для цього потрібно знати педагогічну теорію, уміти за-
тосовувати її в практичній діяльності. Педагогічна компетентність учите-
я – це єдність його теоретичної і практичної готовності до здійснення пе-
дагогічної діяльності. Дослідженню проблем професійної компетентності
чителя у педагогічній науці приділяється належна увага у працях
С.Бондар, Н.В.Глинянюка, С.П.Тищенко.

Аналіз останніх публікацій. Російські вчені визначили сучасні пе-
дагогічні компетентності:

- методологічні – модернізація освіти призводить до трансформації
нформаційно-контролюючої педагогічної позиції вчителя на користь осо-
бистісно орієнтованої;
- інформаційні – особливість сучасного стану визначена сутністю
конфігуральної культури, коли вчителі і учні вчать разом, опановуючи
нові знання і компетенції;
- соціальні – розбудова демократичного суспільства веде до зрос-
гання ролі і значущості суспільних організацій в житті країни, уміння пра-
цювати в команді, вибудовувати свої стосунки з іншими людьми;
- культурологічні – культура діалогу та діалогу культур, толерант-
ність, спільне існування в світі.

Враховуючи характер і особливості педагогічної діяльності група
ключових компетентностей утворює систему професійних компетентнос-
тей педагогів [1]:

- соціальні – пов'язані з оточенням, життям суспільства соціаль-
ною діяльністю особистості педагога;
- мотиваційні – пов'язані з внутрішньою мотивацією, інтересами,
індивідуальним вибором особистості педагога;
- функціональні – пов'язані зі сферою знань, умінь та навичок
оперувати науковими знаннями та фактичним матеріалом.

Мета статті: розкрити професійний розвиток та творчу діяльність педагога в системі неперервної професійної освіти.

Отримані результати. Наведемо різні тлумачення поняття творчої діяльності: засіб реалізації творчих можливостей особистості (С.О.Сисоева); зміна зовнішньої дійсності, перетворення внутрішнього світу людини, розкриття і реалізація її прихованих потенцій у процесі розкриття її відносин із зовнішнім світом, який розуміється не тільки як сукупність речей (В.С.Швирев); діяльність уявлення або діяльність комбінацій; діяльність, результатом якої є не відображення існуючих у досвіді людини дій і вражень, а створення нових образів чи дій (Л.С.Виготський); рух за межі даного, рух у „креативному полі” (Д.Б.Богоявленська) [4, с. 9].

Творча педагогічна діяльність, зазначає С.О.Сисоева, є діяльністю дослідницькою. Викладач, який працює, творчо спирається на досягнення педагогічної науки, сам збагачує педагогічну теорію, розкриває закономірності педагогічного процесу, визначає шляхи його удосконалення, прогнозує результати своєї діяльності. Творчий викладач – це творча особистість з високим ступенем розвиненості мотивів, характерологічних особливостей і творчих умінь, що сприяють успішній творчій педагогічній діяльності, і яка, внаслідок спеціальної професійної підготовки та постійного самовдосконалення набуває знань, умінь та навичок педагогічної праці, оволодіває вміннями формування творчої особистості учня в навчально-виховному процесі [4, с. 98].

Науковцями виділено такі критерії творчої педагогічної діяльності вчителя, які характеризують творчу педагогічну діяльність педагога: творчий процес: розробка принципово нових підходів до навчання, виховання і розвитку учнів; раціоналізація та модернізація змісту, форм, методів та засобів навчально-виховного процесу у світлі реформування освіти зокрема, з метою розвитку творчих можливостей учнів, їх талантів та особистості; комплексне і варіантне використання у професійній діяльності всієї сукупності теоретичних знань і практичних навичок; бачення нових проблем у зовнішній знайомій ситуації, знаходження варіантних шляхів вирішення; застосування науково-доказового вибору дій у конкретній педагогічній ситуації; проведення систематичного аналізу професійної діяльності, наукового-дослідницької роботи з творчого узагальнення власного досвіду та досвіду своїх колег; володіння формами і методами управління творчою навчальною діяльністю учнів з метою розвитку їх творчих можливостей; реалізація на практиці принципів педагогіки співробітництва; прояв гнучкості під час вибору оптимального управлінського рішення в нестандартних (конфліктних) ситуаціях; оригінальне конструювання навчально-виховного процесу [4, с. 100].

Важливим змістовим модулем у структурі становлення педагогічної культури педагога вищої школи є комплекс психолого-педагогічних умінь конструктивних, комунікативних, дидактичних, перцептивних, сутесних

их, пізнавальних, прикладних, організаторських, психотехнічних та ін. більшість названих умінь, ґрунтуючись на комплексі соціально-педагогічних якостей, формуються в процесі підготовки до професійної діяльності у навчальних закладах, а також у ході безпосередньої педагогічної праці. Цей процес досить тривалий, вимагає від особистості наполегливої і самонапрямованої роботи над собою [6].

Педагог вищої школи виступає у ролі активного організатора і учасника навчально-виховного процесу. Саме тому завідувач кафедри методики і змісту природничо-математичної освіти та інформаційних технологій, складаючи план засідань кафедри, підпорядковує їх тематику реалізації методичної мети: розвитку творчих здібностей, пізнавальної активності учителів, викладачів як особистісно орієнтованого навчання за допомогою впровадження інноваційних методів навчання. Проблемні питання, які висюються на порядок денний засідань членів кафедри, сприяють підвищенню науково-теоретичної підготовки викладачів, забезпечують їх інформацією про досягнення сучасної педагогічної науки, передового світового та вітчизняного педагогічного досвіду. Спостерігається тенденція впровадження у практику нетрадиційних форм засідання кафедри: проблемні толи, творчі педагогічні проекти, відеоконференції, міжкафедральні засідання, науково-педагогічні експедиції. Наприклад, міжкафедральне засідання (кафедра методики і змісту природничо-математичної освіти та інформаційних технологій і кафедра колекційної освіти) проводиться у формі семінару на тему: „Розвиток і корекція пізнавальної діяльності дітей за допомогою методу проектів із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій”. На семінарі обговорюються проблеми використання елементів проектної технології навчання у післядипломній освіті учителів, перспективи впровадження елементів проектної технології у процесі викладання на курсах підвищення кваліфікації та підготовка педагогів із застосуванням методу проектів у навчальній діяльності. Викладачами кафедри демонструються презентації методичних посібників з використанням методу проектів у навчанні учнів початкових класів, а також дослідницького проекту з охорони та безпеки життєдіяльності.

Як приклад застосування методу проектів на кафедральному засіданні викладачів можна обрати тему проекту: Світовий освітній простір: сучасні системи післядипломної педагогічної освіти у країнах Європейського Союзу. Однією із стадій проекту є формулювання завдань, зокрема, здійснити порівняльний аналіз сучасної вітчизняної системи післядипломної педагогічної освіти і системи освіти країн Західної Європи; визначити моделі підвищення кваліфікації учителів математики у країнах Східної Європи; визначити основні напрями та методичні принципи побудови змісту навчальних планів підвищення кваліфікації вчителів у країнах Балтії; визначити сучасні концепції підвищення кваліфікації у системі післядипломної педагогічної освіти в Україні. Під час використання методу проектів

враховується наявність важливої у науковому дослідницькому плані проблеми, що потребує інтегрованих знань, дослідницького пошуку для її рішення; практичну, теоретичну, пізнавальну значимість припустимих результатів; самостійну (індивідуальну, парну, групову) діяльність викладачів; структурування змісту проекту, вказуючи поетапні результати; використання дослідницьких методів, що передбачають відповідну послідовність дій: визначення проблеми; висунення гіпотези їх вирішення; обговорення методів досліджень (статистичних, експериментальних, спостережень і т.д.); обговорення способів оформлення кінцевих результатів (презентацій, захисту, творчих звітів, перегляду і т.д.); збір, систематизація аналіз отриманих даних; підведення результатів, оформлення результатів їх презентація; висновки, висунення нових проблем досліджень.

Одним із методів та форм активізації творчої діяльності педагога вищої школи є науково-педагогічна експедиція, яка дає можливість одержати інформацію для глибокого і всебічного вивчення навчально-виховної роботи в умовах, які максимально наближаються до реальності. Викладачами кафедри вивчається досвід моделювання та реалізації процесу підвищення кваліфікації в рамках науково-педагогічної експедиції. Зокрема члени кафедри брали участь у науково-педагогічних експедиціях, що організовувалися у містах Суми, Миколаїв. Педагогічна експедиція розглядається як інноваційна форма підвищення кваліфікації викладачів, під якою викладачі і вчителі разом зі спеціалістами методичної служби з'ясовують актуальні проблеми розвитку освіти, професійні утруднення вчителів, розробляють шляхи їх подолання, підтримують вчителів у прийнятті рішень. Організація науково-педагогічної експедиції передбачає укладання програми, побудованої за модульною системою. Програма реалізується на таких рівнях: робота з педагогами в межах змістовних модулів; групова робота з педагогами, орієнтованими на проектну дослідницьку діяльність з теми модуля; індивідуальна робота з методиками, які будуть супроводжувати і підтримувати проектно-дослідницьку роботу педагогів з вибраної теми модуля [3, с.127].

Крім того, активізація творчої професійної діяльності викладачів і вчителів відбувається через участь у міжнародних освітніх виставках, освітніх проектах, форумах. Зокрема, викладачі кафедри методики і змісту природничо-математичної освіти та інформаційних технологій та вчителі, які співпрацюють з кафедрою, використовуючи у своїй професійній діяльності інноваційні педагогічні та інформаційні технології під час викладання на курсах підвищення кваліфікації вчителів та навчання учнів, беруть участь у регіональному конкурсі „Галицький проект 2010”. Роботи, які подаються на конкурс, передбачають самостійну пошуково-дослідницьку роботу учнів, спрямовану на розвиток мислення та творчої особистості учнів. Інтерактивні форми роботи, мають практичну, значущу для учнів спрямованість. З метою обміном досвідом впровадження освітніх програм

INTEL та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освіті, а також обговорення перспективних напрямів їх розвитку викладачі Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, які активно впроваджують програму „Intel. Навчання для майбутнього”, взяли участь у Міжнародному форумі „Нові горизонти інформаційно-комунікаційних технологій в освіті”, що відбувався в Києві у рамках освітніх ініціатив Intel. Педагоги активно працювали у секціях, запропонованих програмою форуму. Зокрема, у секціях „Формування єдиного інформаційного простору вищого навчального закладу. Досвід впровадження у вищих навчальних закладах України”, „Мережева педагогіка. Феномен соціальних мереж”.

Аналіз світових тенденцій у галузі професійно-педагогічної освіти засвідчує зростання вимог до педагогічного професіоналізму і особистих якостей вчителя. На думку вчених, основними проблемами, з якими стикаються викладачі вищої школи, є: постійне ускладнення змісту освіти, гарантування високого рівня освітніх стандартів; самостійна постановка і вирішення творчих і дослідницьких завдань; ускладнення проблем виховання; безперервне оволодіння прогресивними технологіями навчання і виховання, новими досягненнями вітчизняного і зарубіжного досвіду; розв'язання складних професійно-педагогічних проблем, які вимагають інтеграції знань, практичних умінь і навичок із таких суміжних з педагогікою наук, як філософія, психологія, медицина, релігієзнавство, економіка, правознавство, кібернетика та ін.; робота в єдиному інформаційному середовищі, що передбачає раціональне використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі [5].

Усе це може здійснювати лише викладач з високою професійною компетентністю, розвиненими творчими, дослідницькими здібностями, високим рівнем інтелігентності, духовно-морального потенціалу, конкурентноздатності, ерудованості, здібностей до безперервної освіти.

Список використаних джерел

1. Професійна компетентність учителя та культура мислення учнів [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://osvita.ua/school/technol/1913>.
2. Сисоєва С.О. Освіта і особистість в умовах постіндустріального світу : монографія / С.О. Сисоєва. – Хмельницький : ХГПА, 2008. – 324 с.
3. Сисоєва С.О. Педагогічний експеримент у наукових дослідженнях неперервної професійної освіти : навч.-метод. посіб. / С.О. Сисоєва, Т.Є. Кристопчук. – Луцьк, ВАТ „Волинська обласна друкарня”, 2009. – 460 с.
4. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості : підручник / С.О. Сисоєва. – К. : Міленіум, 2006. – 346 с.
5. <http://readbookz.com/book/172/5428.html>
6. <http://www.info-library.com.ua/books-text-4051.html>

Стаття надійшла до редакції 16.05.2010р.